

מדוע אומרים 'לחיים' בשמחת תורה?

שני חגים בשנה, פורים ושמחת תורה נחגגים בשמחה בולטת ומיוחדת. מה משותף להם? שניהם נוסדו על ידי חכמים בעיצומם של ימי הגלות, והשמחה הגדולה בחגיגתם היא כהוכחה על ניצחון העם היהודי את הגלות. לחיים!

מהו המקור לחג שמחת תורה?

ישנם שני חגים יהודיים שבהם אנו אומרים 'לחיים', ועוד 'לחיים', ועוד ועוד ועוד? פורים ושמחת-תורה. מה המכנה המשותף, הצד השווה של שני החגים הללו ומדוע דווקא בהם אנחנו שותים 'לחיים'?

בכלל, חג שמחת-תורה כמעט אינו מפורסם כלל. עשיתי השבוע סקר ושאלתי כעשרים איש מתי הם שמעו לראשונה על החג הזה. יותר מחצי מהאנשים השיבו לי שהם שמעו על כך לראשונה כאשר הם התחילו לבוא לבית חב"ד. מתי באמת התחיל החג הזה?

בתורה לא נמצא חג שנקרא 'שמחת-תורה'. בזמן משה רבינו וכך גם בזמנם של שמואל הנביא ושלמה המלך היה חג שנקרא שמיני עצרת וכך זה נקרא בתורה, שכן זהו היום השמיני מתחילת חג הסוכות, אבל אף אחד לא רקד עם ספרי תורה.

מה בעצם אנו חוגגים בשמחת תורה? הרי את התורה קיבלנו כידוע בחג השבועות. החגיגה היא לכבוד זה שסיימנו לקרוא את כל התורה. בכלל, כל יהודי כאשר הוא מסיים ללמוד מסכת מן התלמוד או כל חלק אחר מהתורה הוא עורך מסיבת סיום. על אחת כמה וכמה כאשר כל עם ישראל מסיים את התורה הרי בוודאי שהוא יום ראוי לערוך בו חגיגה מיוחדת.

אולם כאשר בודקים מבחינה היסטורית, המנהג הזה שמסיימים את קריאת כל התורה בשמחת תורה [?] הוא לא דבר שהיה נהוג פעם.

בקריאת התורה בכל שבת היו שני מנהגים, מנהג ארץ ישראל ומנהג בבל. לפי מנהג ארץ ישראל קראו כל שבוע שליש מהפרשה, נניח בשבת ראשונה קראו את השליש הראשון של פרשת בראשית, בשבת השנייה המשיכו את השליש השני של פרשת בראשית ובשבת השלישית סיימו את פרשת בראשית, ואז המשיכו לפרשת נח (רמב"ם הל' תפלה פי"ג ה"א).

[לא כמו הנהוג כיום בבתי כנסת מסוימים שקוראים שליש אחד מפרשת בראשית ובשבת הבאה מדלגים לפרשת נח, ובשבת השלישית מדלגים לפרשת לך לך, ולשנה הבאה קוראים את השליש השני של פרשת בראשית וכו', שזהו דבר מופרך מעיקרו שקופצים מענין לעניין ומאבדים את הרצף והקשר של הסיפור והתורה נעשית קרעים קרעים].

ולכן בארץ ישראל היו מסיימים את התורה אחת לשלוש שנים ומחצה, וכנראה שהיו גם מציינים זאת במסיבה לכבוד הסיום, אבל לא היה לזה קשר לחג של שמיני עצרת.

החג מבבבל שהתקבל בכל ישראל

משא"כ מנהג בבל היה שמתחילים לקרוא את התורה בשבת הראשונה שאחרי שמיני עצרת, וקוראים פרשה שלמה בכל שבת מתוך מטרה ברורה לסיים את התורה ביום השני של שמיני עצרת ולכבוד זה היה עושים את שמחת תורה, וכך נפגשו וחברו להם יחדיו שני הימים: שמיני עצרת ושמחת תורה.

הרי שכל המנהג של שמחת תורה הוא מנהג חדש יחסית, שהוא התחיל בגולה בבבל. ואילו יהודי ארץ ישראל המשיכו במנהג הקדום שלהם.

התייר הגדול רבי בנימין מטודלה סייר במשך 13 שנה בכל קהילות ישראל בעולם לפני כ-800 שנה בערך. הוא תיעד את מסעותיו באמצעות יומן מסע

שערך לעצמו וקראו בשם "מסעות בנימין" ובו ציין מה ראו עיניו בכל קהילה יהודית. הוא מספר על ביקוריו אצל יהודי אתיופיה וכו', והוא גם מספר על ביקורו במצרים: "ושם שני בתי כנסיות: אחת לאנשי ארץ ישראל ואחת כנסת לאנשי בבל, ואינם נוהגים מנהג אחד בפרשיות ובסדרים של תורה, כי אנשי בבל נוהגים לקרות בכל שבוע פרשה כמו שעושין בכל ספרד, ובכל שנה מסיימין את התורה, ואנשי ארץ ישראל אינם נוהגים כך אבל עושים מכל פרשה שלשה סדרים ומסיימים את התורה לסוף שלש שנים".

הרי לנו ברור שהיו שני מנהגים שונים בקריאת התורה.

המעניין הוא שככל שנקפו השנים התקבל המנהג של יהודי בבל בכל תפוצות ישראל ואף בארץ ישראל עצמה. ונוהג זה הוא אינו הדבר היחידי שהתקבל לפי מנהג בבל, אלא נוהגים ומסורות רבות שבאו מבבל התקבלו בקרב כל העם היהודי.

כולנו יודעים שישנם שני תלמודים: התלמוד שיצרו חכמי ארץ ישראל נקרא "תלמוד ירושלמי" והתלמוד שיצרו חכמי בבל נקרא "תלמוד בבלי". התלמוד המקובל והנלמד בפי כל לרוב הוא "תלמוד בבלי" אותו מתחיל ללמוד כל ילד ב'חדר' כל שנותיו וכן בישיבה. יחידי סגולה ממש הוגים גם ב"תלמוד ירושלמי" וכל ההלכות נפסקות דווקא לפי התלמוד בבלי.

בהתחלה זה לא היה כל כך פשוט. התנהל ריב בין חכמי בבל לחכמי ארץ ישראל על ההגמוניה ההלכתית, מי הוא למעשה הממשיך של מורשת הסנהדרין; חכמי בבל טענו שלאחרי שעם ישראל גלה מארצו "נסתלקה לה שכינה מירושלים ושרתה לה בבבל". ואכן חכמי בבל ניצחו ברוב המנהגים וכל עם ישראל לתפוצותיו קיבל את פסקי ומנהגי בבל.

חג הגולה

הרי לנו ששמחת תורה הוא חג שנוצר בגלות, בבבל, הוא לא חג מן התורה ואפילו לא מוצאים את שמו וזכרו בנביאים. החידוש הוא שהחג הזה נוצר

דווקא בגלות ולכן אנו כל כך שמחים בו, לא רק שלא הפסדנו חגים בגולה אלא אדרבה, נוספו לנו חגים חדשים כמו פורים ושמחת תורה.

זה למעשה המכנה המשותף בין פורים ושמחת תורה שניהם נוצרו בימי הגלות והחשכה. ולכן דווקא בחגים אלו אנו יוצאים מהכלים ושותים 'לחיים', שכן בחגים הללו אנחנו חוגגים את הניצחון של העם היהודי על הגלות שלא רק שלא נחסר אצלינו שום חג, אלא להיפך אנו הולכים מחיל אל חיל.